

LALE DEVRİ'NDEN SONRA KLÂSİK TÜRK MÛSİKİSİ VE BESTEKÂR BİR PADİŞAH: SULTAN I. MAHMUD HAN (1696–1754)

Okyay TAŞKIN*

ÖZET

XVIII. yy Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişimi açısından önemli birasırdır. Bilhassa mûsikideki gelişimin belirgin orijin noktası Lale Devri'nde kendini göstermiştir. Fakat bu devrin Patrona Halil isyanı ile kapanmasının akabinde Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişiminde herhangi bir aksaklık görülmemiş bilakis büyük ölçüde gelişme ve yükseliş gerçekleşmiştir. Şüphesiz ki bu gelişimde Sultan I. Mahmud Han'ın rolü çok büyüktür. Tahta geçişiyle birlikte Sultan I. Mahmud Han, öncelikli olarak devlete ayak bağı olmuş başıbozukların hakkından gelmiş, sonrasında kültür – sanat sahasında bilhassa musikide desteğini önemli ölçüde vererek hem döneminin sanatkârlarını korumuş, hem de bu sanatın gelişiminde yönetmen konumunda bulunmuştur. Bestekâr tabiatlı bu padişah, Klâsik Türk Mûsikisi'nin Sultan III. Selim Han (1761 – 1807) dönemindeki altın çağının sağlam temellerini kendi sadaret döneminde de sürdürmüş ve Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişimine büyük ölçüde kadim katkıları olmuştur. İşte söz konusu bu çalışmada, Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişim sürecinde kendi sadaret döneminde sanatkâr ruhlu bir padişahın hayatı, Klâsik Türk Mûsikisi'ne katkıları ve bu padişahın dönemin musiki sahasındaki rolü, konumu incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sultan I. Mahmud Han, Makam, Mûsiki, Bestekâr.

*Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuarı, Ankara/TÜRKİYE, taskin.okyay.13@gmail.com

SULTAN MAHMUD KHAN (1696–1754) WHO THE COMPOSER AND AN EMPEROR AFTER THE “TULIP ERA” PERIOD

Okyay TAŞKIN*

ABSTRACT

18th century is very important for Turkish Classical Music. Especially improvement of music showed up itself in Tulip Revolution. After the Tulip Revolution ended because of Patrona Halil rebellion, there was no setback on Turkish Classical Music contrarily improved itself. It is clear that Sultan I. Mahmut Khan played a very big role on that improvement. After he ascended the throne, first he punished the people who had been disrespectful for country, and then he supported culture and art activities, especially musicians by protecting and leading them in this time period. Being a composer himself, Sultan maintained the strong impact of Turkish Classical Music as it was in Sultan III. Selim Khan (1761 – 1808) period – the golden period of Turkish Classical Music- and had invaluable contributions to its improvement. In this study, the role of Sultan I. Mahmud Khan in Turkish Classical Music is explained as well as the life of this artistic Sultan.

Keywords: Sultan I. Mahmud Khan, Maqam, Music, Composer.

*Yıldırım Beyazıt University, Turkish Music Conservatory, Ankara/TURKEY, taskin.okyay.13@gmail.com

1. GİRİŞ

Klâsik Türk Mûsikisi'nin geçmişi içerisinde geçirdiği evrelerde şüphesiz inişler – çıkışlar olmuştur. Hülâsa bu iniş ve çıkış durumlarında bazen ilerleme kaydedilmiş, bazen de duraksama yaşanmıştır. Klâsik Türk Mûsikisi'ndeki söz konusu bu durumlarda bilhassa gelişim açısından birçok emek sarf edilmiştir. Başta mûsikimizin koruyuculuğu ve destekçisi konumundaki devlet adamlarıyla birlikte birçok bestekâr bu konuda gereken ihtimamı göstermeye çalışmış, hiçbir şey esirgenmemiştir. Öyle ki zengin repertuarı ile Klâsik Türk Mûsikisi dünya çapında ehemmiyetli bir şöhret elde etmiştir. İşte bu bağlamda mûsikimizin geçirdiği evreler içerisinde Lale Devri'nin de yeri ehemmiyetlidir. Bilhassa bu dönemdeki kültür – sanat ağırlıklı faaliyetler ve bu faaliyetler içinde mûsiki'nin dominant unsurlardan biri olması, bu devrin özgünlüğünü pekiştirmiştir. Fakat Lale Devri'ni kapatan Patrona Halil İsyanı, bu gelişmeleri durduracak diye beklenirken taht değişikliği ile tahta geçen Sultan I. Mahmud Han devletin buhrana düşmesini engellemesinin dışında, kültür – sanat faaliyetlerinin de duraksamasını önlemiştir. Özellikle Lale Devri'nden sonra Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişimini hem destekçi, hem de yönetmen sıfatıyla idare eden Sultan I. Mahmud Han aynı zamanda bestekâr ruhuyla da Klâsik Türk Mûsikisi'ne hizmet etmiştir.

Hülâsa bu çalışmada Klâsik Türk Mûsikisi'nin Lale Devri'nden sonraki gelişim sürecinde öncelikle Sultan I. Mahmud Han'ın hayatı, daha sonra da Sultan I. Mahmud Han'ın bu dönem musikideki rolü, hizmetleri ve Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişimindeki yönetmenliği, yöneticiliği irdelenerek anlatılmaya çalışılacaktır.

Araştırma Problemi:

Klâsik Türk Mûsikisi'nin Lale Devri'nden sonraki gelişim sürecinde bestekâr ve musikişinas yönüyle Sultan I. Mahmud Han'ın, kendi sadaret döneminde musikiye etkisi ve katkıları nelerdir?

Alt Problemler:

Sultan I. Mahmud Han'ın kendi sadaret döneminde Klâsik Türk Mûsikisi'ne ne düzeyde desteği olmuştur? Sultan I. Mahmud Han'ın kendi sadaret dönemindeki mûsikîşinas konumu nasıldır? Sultan I. Mahmud Han'ın kendi sadaret döneminde Klâsik Türk Mûsikisi'nin etkin fonksiyonel işlevi ne düzeyde gelişim göstermiştir? gibi sorulara da cevap aranmaya çalışılacaktır.

2. SULTANI I. MAHMUD HAN (1696 – 1754)

24. Osmanlı padişahı Sultan I. Mahmud Han, 2 Ağustos 1696 (3 Muharrem 1108) tarihinde Edirne'de doğdu. Babası Osmanlı Devleti'nin 22. padişahı Sultan II. Mustafa Han (1695 – 1703), annesi ise Saliha Sultan'dır. Çocukluk yılları Edirne'de geçti ve ilk eğitimini Şeyhülislâm Seyyid Fezullah Efendi'nin oğlu İbrahim Efendi'den aldı. Sonrasında babası Sultan II. Mustafa Han'ın "Edirne Vak'ası" ile 1703 yılında tahttan indirilmesi sonucunda diğer şehzâdelerle birlikte İstanbul'a getirildi. İki yıl sonra da 1705 tarihinde diğer şehzâdelerle birlikte sünneti gerçekleştirilen Sultan I. Mahmud Han, bu tarihten itibaren tahta geçeceği 1730 yılına kadar kafes hayatına girdi (Özcan, 2003, s. 348).

Sultan II. Mustafa Han'dan sonra Osmanlı tahtına geçen Sultan III. Ahmed Han (1703 – 1730), Sultan I. Mahmud Han'ın amcasıydı. Sultan III. Ahmed Han'ın sadaret döneminde kafes hayatında tutulan Sultan I. Mahmud Han, söz konusu kafes hayatı sürecini güzel sanatlara tutunarak atlatmaya çalıştı. Öyle ki bu süreçte hat, şiir, musiki, tarih ve edebiyatla ciddi ölçüde meşgul olmuş ve özellikle musiki sahasında besteler dahi yapmıştı. Ayrıca usta kemancılara keman çalıp kendini dinletebilecek düzeyde keman çalmasını da bu dönemde öğrenmişti (Koçu, 2016, s. 98).

Sultan I. Mahmud Han kafes hayatı sürecinde, güzel sanatlarla meşgul olurken, payitahtın başkenti İstanbul da “Lale Devri (1712 – 1730)” denilen, gündelik hayatta güzel sanatların da aktif şekilde yer aldığı bir eğlence ve tantana dönemini yaşamaktaydı. Bilhassa İstanbul'un Kâğıthane semtindeki “Kâğıthane Eğlenceleri” pek meşhur olmuştu. Öyle ki halk gündüzleri hokkabazların, ateşbazların, pehlivan güreşlerinin vs. gösterilerini seyrederken, geceleri de saz, söz ve mûsiki meclislerinde vakit geçirmekteydi (Altınay, 2016, s. 49).

“Lale Devri” denilen bu dönemin Patrona Halil isyanı ile son bulmasından sonra, Sultan I. Mahmud Han 1 Ekim 1730 tarihinde tahtı, amcası Sultan III. Ahmed Han'dan devralarak 24. Osmanlı padişahı oldu. Padişahlığının akabinde Patrona Halil ve asilerin küstah isteklerine karşı bir müddet sessiz kaldı ve kültür – sanat faaliyetleri bu süre zarfında bir müddet durdu. Ancak 15 Kasım 1730 tarihinde Patrona Halil ve elebaşı asiler ortadan kaldırıldıktan sonra payitaht rahat bir nefes almış ve Sultan I. Mahmud Han'ın hakiki saltanatı o gün başlamıştı (Koçu, 2015, s. 321).

3. SULTAN I. MAHMUD HAN'IN SADARET DÖNEMİNDE KLÂSİK TÜRK MÛSİKİSİ

Padişah olduktan sonra Sultan I. Mahmud Han, devlet idareciliğinin dışında Lale Devri'ndeki kültür – sanat faaliyetlerine kendi sadaret döneminde de devam etmiştir. Öyle ki Patrona Halil ve asilerin ortadan kaldırılmasından sonra payitaht başkenti İstanbul, Lale Devri'ndeki göz kamaştırıcı halinden taviz vermemiş, bilakis gelişme göstermiştir. Özellikle kültür – sanat faaliyetleri içinde mûsiki, Lale Devri'ndeki canlılığını bu dönemde de Sultan I. Mahmud Han'ın yönetmenliğinde sürdürmüştür. Bu dönemde de Lale Devri'nde meşhur olup, başarı yakalamış mûsiki üstadları Klâsik Türk Mûsikisi'ni daha da seçkin ve gelişkin bir konuma getirerek Klâsik Türk Mûsikisi'nin yükselişine büyük ölçüde öncülük etmişlerdir. Başta Şeyhülislâm Es'ad Efendi (1685 – 1753) olmak üzere, Tab'i Mustafa Efendi (? - ?), Şerbetçi İbrahim Ağa (? – 1740), Dilhayat Kalfa (? – 1740), Tanburi Mustafa Çavuş (1700? – 1770?), Zaharya (Mir Cemil) (? – 1740), Kemâni Âma Corci (? – ?), Ebubekir Ağa (1685 – 1759) ve Kemâni Hızır Ağa (? – 1760) gibi büyük musikişinaslar bu dönemde Klâsik Türk Mûsikisi'nin gelişimine öncü olmuşlardır. Aynı zamanda padişah Sultan I. Mahmud Han'ın desteği, mûsiki konusundaki derin ilgi ve alakası ve de yönetmenliği ile bu dönemde şehzâdeler, valide sultanlar, cariyeler gibi sarayda birçok mûsiki heveslisi de çıkmıştır (Pekin, 1999). Öyle ki padişah Sultan I. Mahmud Han da bizzat saraydaki cariyelere mûsiki hocalığı yapmıştır (Özalp, 2000, s. 408). Hatta mûsiki konusundaki hassasiyetiyle Sultan I. Mahmud Han'ın sarayda musiki hocalığı yaptığı cariyelerden bestekârlar da çıkmıştır (Uzunçarşılı, tarihsiz, s. 335). Bir bestekâr cariyesinin:

Tuğ-i şâhi mi disem zülfüne şebboy mu disem

matla'lı bir besteyi ve diğer bir cariyesinin de:

Sahbay-i lâli neşvei candır ol âfetin

semâisini bestelediğini ve semâinin taliminin zor olduğunu o devri bilen ve yaşayan Şamdanizâde Süleyman Efendi (? – 1779) yazmaktadır (Uzunçarşılı, 1977, s. 97).

Klâsik Türk Mûsikisi'nin bu devirdeki yükselişi ile bizatihi yakından ilgilenen Sultan I. Mahmud Han'ın 27 yıllık saltanatı süresince saray bir mûsiki akademisi hâline gelmiş ve mûsikîşinaslarla dolmuştur (Düzenli, 2014, s. 319). Öyle ki padişah Sultan I. Mahmud Han bile huzurunda okunan bir şarkı veya bestenin makamına çok dikkat ederek, bazı makamlar arasındaki benzerlikleri, incelikleri belirtir, hataları gösterir ve bestekârını taltif edermiş. Bu konuda 1753 tarihinde düzenlenen bir mûsiki meclisi sonrası dönemin ünlü mûsikîşinaslarından Kemâni Âma Corci'ye bizzat padişah Sultan I. Mahmud Han tarafından tam takım bir kat elbise ihsan edilmiştir (Uzunçarşılı, 1977, s. 94). Hülâsa mûsikinin hem sarayda hem de gündelik hayattaki bu denli aktifliği bu dönemde Klâsik Türk Mûsikisi'ne olan ilgi ve alakayı üst mertebeye ulaştırmış ve bu durum Sultan I. Mahmud Han'ın vefatına kadar sürmüştür. Şüphesiz Klâsik Türk Mûsikisi'nin bu dönemdeki üst düzey mertebeye ulaşmasındaki en büyük pay, güzel sanatları ve sanatçıları himaye eden ve destekleyip onların önünü açan Sultan I. Mahmud Han'ındır.

Bu dönem içerisinde diğer önemli bir gelişme de kütüphanecilik faaliyetlerinin Lale Devri'ndeki halinden daha gelişkin hale getirilmesidir. Memleketin fikri tekâmülüne büyük bir ehemmiyet veren Sultan I. Mahmud Han, bu dönemde başta Ayasofya Kütüphanesi olmak üzere muhtelif kütüphaneler tesis edip, dersler açtırmış, mektepler yaptırmış ve Patrona Halil isyanında bir müddet faaliyeti durdurulmuş olan Türk matbaacılığına yeni bir hız vermiştir (Danişmend, 2011, s. 48). Bu nedenledir ki bazı tarihçiler bu dönemi kütüphanecilikte "altın çağ" olarak kabul etmektedirler (Erünsal, 1988, s. 279).

Kütüphaneciliğin gelişimine bağlı olarak bu dönemde Klâsik Türk Mûsikisi edvâr, kaynak açısından öncelikli olarak Şeyhülislâm Esad Efendi'nin Atrabül' Âsâr adlı eseri ile hayat bulmuş ve musiki adına kıymetli bir hazine kazanmıştır. 99 bestekârın hayatlarının anlatıldığı (öncelikle fasıl musikişinasları) bir nevi musikişinaslar biyografyası sayılan bu eser, bu dönemin musiki ve musikişinasları için bir nevi aydınlatıcı fener vazifesi görmüş Klâsik Türk Mûsikisi'nin günümüze ulaşabilen yegâne biyografi örneğidir (Behâr, 2017, s. 9).

Aynı zamanda dönemin büyük bestekâr ve nazariyatçılarından ve Sultan I. Mahmud Han'ın musahibi de olan Kemâni Hızır Ağa'nın Tefhimü'l Makâmât fi Tevlidi'n Nagâmât adlı eseri (diğer adıyla Hızır Ağa Edvârı) de bu dönemdeki Klâsik Türk Mûsikisi'ne ışık tutan ehemmiyetli ve kıymetli diğer bir eserdir. Eserin muhteviyatı 2 bölümden oluşmaktadır: ilk bölümde nazariyat ağırlıklı olarak perdeler, usuller ve makamlar yer alırken, ikinci bölümde ise 19 adet enstrümanın renkli resimleri ve bir minyatür yer almaktadır. Aynı zamanda bestekâr olarak bestelediği saz eserleri arasında mehterhâne peşrevleri meşhurdur (Tekin, 2015, s. 88).

Görülüyor ki hem yazınsal olarak hem de icrasal olarak Klâsik Türk Mûsikisi, 1754 tarihine kadar bu aktif halini dönemin padişahı Sultan I. Mahmud Han'ın yönetmenliğinde sürdürmüştür. Öyle ki Klâsik Türk Mûsikisi'nin bu dönemi, sonraki yıllarda Sultan III. Selim Han'ın (1789 – 1807) sadaret dönemindeki zengin musiki ortamının temellerinden biri olmuş ve Klâsik Türk

Mûsikisi kısa devrelerde aksamalar yaşasa da (ki bu aksamalardan biri de Sultan I. Mahmud Han'dan sonra tahta geçen kardeşi 25. Osmanlı padişahı Sultan III. Osman Han'ın (1754 – 1757) saraydaki musiki ortamına son vermesi ve saray musikişinaslarını dağıtmasıdır (Özalp, 2000, s. 409). devamlı surette gelişmiştir.

4. SULTAN I. MAHMUD HAN'IN BU DÖNEMDEKİ MÛSİKİŞINASLIĞI VE VEFATI

Kafes hayatındaki 27 yıllık dönemin haricinde Sultan I. Mahmud Han, padişah olduktan sonra da mûsikîşinas konumunu korumuş ve bestekâr yönünü devam ettirmiştir. Bu bestekârlık yönünde dikkat çeken bir husus da “Ârâm-ı Dil” ismindeki makamda bir peşrev ve saz semaisi olmasıdır. Öyle ki literatürde kaydına rastlayamadığımız Ârâm-ı Dil makamının, Sultan I. Mahmud Han tarafından terkip edildiği düşünülmektedir. Buna sebep ise, bu makamdan Klâsik Türk Mûsikisi repertuarında Sultan I. Mahmud Han'ın peşrev ve saz semaisinden başka eser olmaması ve bu makama ilişkin başkaca bir seyir bulunmamasıdır (Kutluğ, 2000, s. 282).

Bestekârlığının dışında nazari anlamda da Klâsik Türk Mûsikisi'ne “Ârâm-ı Dil” adında bir makam kazandırması Sultan I. Mahmud Han'ın mûsikîşinaslığını ehemmiyetli bir noktaya taşımaktadır. Keman haricinde muhtemelen tanbur çaldığı da düşünülen Sultan I. Mahmud Han hakkında, 1751 tarihinde Klâsik Türk Mûsikisi üzerine eser yazmış Fransız dragoman Charles Fonton (1725 – 1805) da, padişah için “üstat bir müzisyen” ifadesini kullanmıştır (Öztuna, 2006, s. 6).

Klâsik Türk Mûsikisi repertuarında Sultan I. Mahmud Han adına neredeyse tamamı peşrev ve saz semaisi olan birçok eser bulunmaktadır. Bunları sıralayacak olursak;

- Acemaşiran Peşrevi (Devr-i Kebîr)
 - Acemaşiran Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Ârâm-ı Dil Peşrevi (Bereşan)
 - Ârâm-ı Dil Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Bayati Peşrevi (Hâvî)
 - Büselik (Feth-i Bağdad) Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Dertli Uşşak Peşrevi (Devr-i Kebîr)
 - Dertli Uşşak Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Dilkeşhâveran Peşrevi (Bereşan)
 - Dilkeşhâveran Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Evc Peşrevi (Hafif)
 - Evc Peşrevi (Bezm-i Mülûk) (Muhammes)
 - Evc Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Evc (Bezm-i Mülûk) Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Feth-i Bağdadi (?)
 - Hicâz (Şehsüvar) Peşrevi (Devr-i Kebîr)
 - Hicâz Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Hicâz-i Irak Peşrevi (Çifte Düyek)
 - Hicâz-i Irak Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Hisar Vech-i Şehnâz Peşrevi (Çenber)
 - Hisar Vech-i Şehnâz Saz Semaisi (Aksak Semâisi)
 - Karcıgar Peşrevi (Devr-i Kebîr)
 - Karcıgar Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Mahabbet-i Uşşak Peşrevi (Çenber)
 - Meclis Efruz Peşrevi (?)
 - Muhayyer “Tab-dâr” Peşrevi (?)
 - Muhayyer “Tab-dâr” Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Nevkeş Peşrevi (Çifte Düyek)
 - Nevkeş Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Nikriz Peşrevi (Çifte Düyek)
 - Nikriz Saz Semâisi (Aksak Semâi – Değişmeli)
 - Sultani Irak Peşrevi (?)
 - Şehnâz (Şehsüvar) Peşrevi (Devr-i Kebîr)
 - Şehnâz Saz Semâisi (Aksak Semâi)
 - Şevkâver Peşrevi (Hafif)
 - Şevkâver Saz Semaisi (Aksak Semâi)
 - Uşşak Peşrevi (Darbeyn)
 - Uşşak Saz Semâisi (Aksak Semâi)
- (Özpekel, 1999, s. 618).

Bestekârlığının dışında “Sebkâti” mahlasıyla şiirler de yazmış olan Sultan I. Mahmud Han, bu alanda da kendine göre iyi bir yer edinmiştir. En çok bilinen şiirlerinden bir tanesi şudur:

*Varahım kûy-i dilâraya gönül hû diyerek
Kokalım güllerini gonca-i hoşbu diyerek
Şerbet-i lâ'l-i hâyali bizi öldürdü meded
Gidelim kûyine yârin bir içim su diyerek*

Aynı zamanda Sultan I. Mahmud Han'ın bu şiiri Münir Nureddin Selçuk (1900 – 1981) tarafından Hüseyini makamında Aksak usulünde Şarkı formunda, Fehmi Tokay (1889 – 1959) tarafından da Şevkutarab makamında Nakış Yürük Semâi formunda bestelenmiştir (Özpekel, 1999, s. 618).

Klâsik Türk Mûsikisi açısından zengin bir dönemin hem padişahı, hem de kültür – sanat koruyucusu, yönetmeni ve de aynı zamanda aydın bir mûsikişinası olan Sultan I. Mahmud Han, 13 Aralık 1754 tarihinde hasta hâlinde dahi hiç terk etmediği Cuma namazı için Cuma Selâmlığı'na çıkmış (Uzunçarşılı, tarihsiz, s. 336). Ağa Camii'den namaz dönüşü Topkapı Sarayı'nın Demirkapı girişinde at üstünde vefat etmiştir (Özcan, 2003, s. 351).

Satranç oynamayı ve lale yetiştirmeyi çok seven Sultan I. Mahmud Han'ın, yüzüğe karşı da ilgisi olup müsait zamanlarında kan taşı üzerine mühür kazıdığı bilinir. Ayrıca yazın mehtaplı gecelerde kayıkla boğazda gezmeyi sever ve hiç evlâdı olmadığından dolayı çok müteessir olmuş, özellikle son zamanlarında: “İki şeyden kâm almadım; biri evlâd diğeri mehtâb” demiştir (Uzunçarşılı, tarihsiz, s. 335).

SONUÇ

Görüldüğü üzere Lale Devri'ni kapatan Patrona Halil isyanından sonra Klâsik Türk Mûsikisi önemli ölçüde gelişim göstermiş ve bu durum Sultan I. Mahmud Han'ın sadaret dönemi içerisinde onun vefatına kadar devam etmiştir. Lale Devri'ni müteakip Patrona Halil isyanıyla devletin bir müddet her alanda gerileme ve duraksama yaşayacağı beklenirken Sultan I. Mahmud Han'ın isyancılara taviz vermemesi ve onları ortadan kaldırması ile korkulan gerileme ve duraksamanın büyük ölçüde önüne geçilmiştir. Hülâsa padişahın şüphesiz kendi sadaret dönemindeki ıslahatçı, aydın ve açık görüşlü tutumu da bu gelişimde büyük ölçüde etkili olmuştur. Öyle ki Sultan I. Mahmud Han'dan sonra tahta çıkan kardeşi 25. Osmanlı padişahı Sultan III. Osman Han, 3 yıllık sadaret döneminde bu gelişime destek vermemiş ve payitahtta kültür – sanat anlamında belirgin bir tıkanıklık ve duraksama görülmüştür. Sultan I. Mahmud Han ile aralarında 2 yaş olmalarına rağmen Patrona Halil isyanından sonra tahta Sultan III. Osman Han çıksaydı şayet, şüphesiz devletin gerek ıslahat olarak gerekse kültür – sanat gelişimi olarak duraksaması muhakkak kaçınılmaz olacaktı. Bu bağlamda Lale Devri'ndeki hadiselerden büyük ders çıkararak Sultan I. Mahmud Han, şüphesiz kendi sadaret döneminin konumuz itibarıyla kültür – sanat alanında himâyecisi, teşvikçisi, aydını, kuvvetli ve ehemmiyetli bir mûsikişinası, yol göstericisi ve yönetmeni olmuştur. Başta Klâsik Türk Mûsikisi'nin ve diğer kültür – sanat faaliyetlerinin önünü açarak (bilhassa Klâsik Türk Mûsikisi'nin) vefatından 35 yıl sonraki Sultan III. Selim Han döneminin gelişkin ve seçkin muhteviyatına temel dayanak oluşturacak bir devri idare eden Sultan I. Mahmud Han, bestekâr Osmanlı padişahları içerisinde hususi ve ehemmiyetli bir konumdadır.

KAYNAKÇA

- Altınay, A. R. (2016). *Lale Devri*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Behâr, C. (2017). *Şeyhülislâm'ın Müziği – 18. yy'da Osmanlı Türk Müsikisi ve Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin Atrab'ül Âsâr'ı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Danişmend, İ. H. (2011). *İzâhlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. İstanbul: Doğu Kütüphânesi Yayınları.
- Düzenli, P. (2014). *İslâm Kültür Tarihinde Müsiki*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Erünsal, İ. E. (1988). *Türk Kütüphâneleri Tarihi II: Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphâneleri*. Ankara: AKM Yayınları.
- Koçu, R. E. (2015). *Osmanlı Padişahları*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Koçu, R. E. (2016). *Âşık ve Şair Padişahlar*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Kutluğ, Y. F. (2000). *Türk Müsikisinde Makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özalp, M. N. (2000). *Türk Müsikisi Tarihi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özcan, A. (2003). *Mahmud I. İslâm Ansiklopedisi içinde (c. 27, s. 348-352)*. Ankara: TDV.
- Özpekel, O. N. (1999). *Şair ve Bestekâr Osmanlı Padişahları. Osmanlı Kültür-Sanat Ansiklopedisi içinde (c:10, s. 618)*. Ankara: Osmanlı Kültür-Sanat Ansiklopedisi.
- Öztuna, Y. (2006). *Türk Müsikisi: Akademik Türk Sanat Müsikisi'nin Ansiklopedik Sözlüğü*. Ankara: Orient Yayınları.
- Pekin, E. (1999). *Sarayda Müsiki: Sultan Bestekârlar CD/Kitap*. İstanbul: Kalan Müzik.
- Tekin, A. (2015). *Türk Müsikisinde Nağmeler ve Makamlar – Kemâni Hızır Ağa'nın "Tefhimü'l Makâmât fi Tevlidi'n Nagâmât" İsimli Edvâr-ı Örneğinde 18.Yüzyıl Türk Müsikisi*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (Basım Tarihi Belirsiz) *Osmanlı Tarihi*. Ankara: TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1977). *Osmanlı Zamanında Saraylarda Müsiki Hayatı*. *Belleten Dergisi*, 161. 94-97.